Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΆΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΎ ΕΙΣΑΓΓΕΛΈΑ
MACIEJ SZPUNAR
της 14ης Ιανουαρίου 2021 [1]

Υπόθεση C-762/19

SIA «CV-Online Latvia»
κατά
SIA «Melons»

[αίτηση του Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija
(περιφερειακού δικαστηρίου Ρίγας, πολιτικό τμήμα, Λεττονία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Νομική προστασία των βάσεων δεδομένων – Οδηγία 96/9/ΕΚ – Άρθρο 7 – Δικαίωμα “ειδικής φύσεως” των κατασκευαστών βάσεων δεδομένων – Απαγόρευση της “εξαγωγής” ή “επαναχρησιμοποιήσεως” του συνόλου ή ουσιώδους μέρους του περιεχομένου της βάσεως δεδομένων εκ μέρους τρίτων χωρίς την άδεια του κατασκευαστή – Βάση δεδομένων διαθέσιμη σε διαδικτυακό τόπο – Εμφάνιση, εκ μέρους του διαχειριστή μηχανής αναζητήσεως, υπερσυνδέσμου ανακατευθύνσεως προς τον εν λόγω διαδικτυακό τόπο και μεταετικετών που περιέχουν πληροφορίες από τη βάση δεδομένων»

Εισαγωγή

1. Στον ευρύτερο κύκλο των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, το ειδικής φύσεως (sui generis) δικαίωμα προστασίας των βάσεων δεδομένων συγκαταλέγεται μεταξύ των νεωτέρων. Η κατοχύρωσή του υπήρξε αποτέλεσμα της ψηφιοποιήσεως και της αναπτύξεως του διαδικτύου (internet). Συγκεκριμένα, η εκθετική αύξηση της ποσότητας των διαθέσιμων σε ψηφιακή μορφή πληροφοριών κατέστησε ιδιαιτέρως χρήσιμη, και επομένως οικονομικώς αξιοποιήσιμη, την ταξινόμηση των πληροφοριών αυτών σε βάσεις δεδομένων που μπορούν να είναι προσβάσιμες στο διαδίκτυο. Συγχρόνως, σε ψηφιακό περιβάλλον, είναι ιδιαιτέρως εύκολο να δημιουργηθεί τέλειας ποιότητας αντίγραφο των δεδομένων μιας βάσεως με αμελητέο κόστος και να αντληθεί, με τον τρόπο αυτό, αθέμιτο όφελος από την προσπάθεια άλλου. Για τον λόγο αυτό, εισήχθη στο δίκαιο της Ένωσης ένας μηχανισμός προστασίας.

2. Βεβαίως, στις νομοθεσίες των κρατών μελών, οι βάσεις δεδομένων είναι δυνατόν να προστατεύονται βάσει του δικαιώματος του δημιουργού. Ωστόσο, για την προστασία αυτή απαιτείται συνήθως ορισμένος βαθμός πρωτοτυπίας όσον αφορά την επιλογή ή τη διευθέτηση των δεδομένων. Όμως, μια βάση δεδομένων, προκειμένου να έχει χρησιμότητα, πρέπει να είναι, όσο το δυνατόν, εξαντλητική, τα δε δεδομένα αυτής πρέπει να είναι ταξινομημένα κατά σειρά που αρμόζει στο είδος των δεδομένων, ήτοι αλφαβητική, χρονολογική ή άλλη, ώστε να

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

καθίσταται ευχερής η εύρεση των υπό αναζήτηση δεδομένων, καθότι αυτή είναι η βασική λειτουργία μιας βάσεως δεδομένων. Κατά συνέπεια, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, ούτε η επιλογή των στοιχείων μιας βάσεως δεδομένων ούτε η διευθέτησή τους μπορούν να είναι πρωτότυπες[2]. Εξάλλου, μολονότι η δομή μιας βάσεως δεδομένων μπορεί να απολαύει της προστασίας του δικαιώματος του δημιουργού, εντούτοις τούτο δεν ισχύει και για το περιεχόμενό της, παρά μόνον αν το ίδιο το περιεχόμενο είναι πρωτότυπο.

3. Λόγω της ανάγκης για προστασία, πέραν αυτής που παρέχει το δικαίωμα του δημιουργού, θεσπίσθηκε στο δίκαιο της Ένωσης το ειδικής φύσεως (sui generis) δικαίωμα προστασίας των βάσεων δεδομένων. Συχνά εξομοιούμενο με δικαίωμα συγγενικό προς το δικαίωμα του δημιουργού[3], αυτό το ειδικής φύσεως δικαίωμα αποσκοπεί στην προστασία της επενδύσεως του κατασκευαστή μιας βάσεως δεδομένων για την απόκτηση, τον έλεγχο και την παρουσίαση των δεδομένων αυτών. Το εν λόγω ειδικής φύσεως δικαίωμα, ευρισκόμενο στα όρια μεταξύ του δικαίου της διανοητικής ιδιοκτησίας και του δικαίου του αθέμιτου ανταγωνισμού[4], απαιτεί συνετή στάθμιση μεταξύ, αφενός, του εννόμου συμφέροντος των κατασκευαστών των βάσεων δεδομένων για προστασία της δυνατότητας αποσβέσεως της επενδύσεώς τους και, αφετέρου, του συμφέροντος των χρηστών και των ανταγωνιστών των κατασκευαστών αυτών για πρόσβαση στις πρωτογενείς πληροφορίες και για τη δυνατότητα δημιουργίας καινοτόμων προϊόντων επί τη βάσει των πληροφοριών αυτών.

4. Στην υπό κρίση υπόθεση, η οποία αφορά τέτοια στάθμιση, αντίδικοι είναι ο παραγωγός μιας βάσεως δεδομένων, εν προκειμένω αγγελιών προσφοράς εργασίας, και ένας ιστότοπος συγκεντρώσεως περιεχομένου, μέσω του οποίου παρέχεται πρόσβαση σε τέτοιου είδους αγγελίες, αναρτημένες σε διάφορους διαδικτυακούς τόπους[5]. Τίθεται μεταξύ άλλων το ζήτημα αν η λύση που υιοθέτησε το Δικαστήριο σχετικά με τις «μεταμηχανές αναζητήσεως»[6] μπορεί να τύχει εφαρμογής και εν προκειμένω. Η υπό κρίση υπόθεση παρέχει επίσης την ευκαιρία να αναπτυχθεί περαιτέρω και να διευκρινιστεί η εν λόγω κρίση του Δικαστηρίου υπό το πρίσμα των κανόνων του δικαίου του ανταγωνισμού, ιδίως εκείνων που αφορούν τον αθέμιτο ανταγωνισμό και την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

5. Το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 96/9/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαρτίου 1996, σχετικά με τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων[7], ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Η παρούσα οδηγία αφορά τη νομική προστασία των πάσης μορφής βάσεων δεδομένων.

2 Βλ., μεταξύ άλλων, Derclaye, E., *The Legal Protection of Databases: A Comparative Analysis*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 2008, σ. 44 έως 47.

3 Βλ. Derclaye, E., όπ.π., σ. 53 και 54.

4 Βλ. Derclaye, E., όπ.π., σ. 53.

5 Βλ. σημείο 25 των παρουσών προτάσεων.

6 Απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2013, Innoweb (C-202/12, στο εξής: απόφαση Innoweb, EU:C:2013:850).

7 ΕΕ 1996, L 77, σ. 20.

2. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ως "βάση δεδομένων" νοείται η συλλογή έργων, δεδομένων ή άλλων ανεξάρτητων στοιχείων, διευθετημένων κατά συστηματικό ή μεθοδικό τρόπο και ατομικώς προσιτών με ηλεκτρονικά μέσα ή κατ' άλλον τρόπο.»

6. Το άρθρο 7 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο ΙΙΙ αυτής, με τίτλο «Δικαίωμα ειδικής φύσεως», ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη παρέχουν στον κατασκευαστή μιας βάσης δεδομένων το δικαίωμα να απαγορεύει την εξαγωγή ή/και επαναχρησιμοποίηση του συνόλου ή ουσιώδους μέρους, αξιολογούμενου ποιοτικά ή ποσοτικά, του περιεχομένου της βάσης δεδομένων, εφόσον η απόκτηση, ο έλεγχος ή η παρουσίαση του περιεχομένου της βάσης καταδεικνύουν ουσιώδη ποιοτική ή ποσοτική επένδυση.

2. Για τους σκοπούς του παρόντος κεφαλαίου νοείται ως:

α) "εξαγωγή": η μόνιμη ή προσωρινή μεταφορά του συνόλου ή ουσιώδους μέρους του περιεχομένου βάσης δεδομένων σε άλλο υπόθεμα, με οποιοδήποτε μέσο ή υπό οποιοδήποτε μορφή·

β) "επαναχρησιμοποίηση": η πάσης μορφής διάθεση στο κοινό του συνόλου ή ουσιώδους μέρους του περιεχομένου της βάσης με διανομή αντιγράφων, εκμίσθωση, μετάδοση με άμεση επικοινωνία ή με άλλες μορφές. Η πρώτη πώληση αντιγράφου μιας βάσης δεδομένων στην [Ένωση] από το δικαιούχο ή με τη συγκατάθεσή του συνιστά ανάλωση του δικαιώματος ελέγχου της μεταπώλησης του εν λόγω αντιγράφου στην [Ένωση].

[...]

5. Δεν επιτρέπεται η επανειλημμένη και συστηματική εξαγωγή ή/και επαναχρησιμοποίηση επουσιωδών μερών του περιεχομένου της βάσης δεδομένων εφόσον συνεπάγεται τη διενέργεια πράξεων που έρχονται σε σύγκρουση με την κανονική εκμετάλλευση της βάσης δεδομένων ή θίγουν αδικαιολόγητα τα νόμιμα συμφέροντα του κατασκευαστή της βάσης.»

7. Τέλος, το άρθρο 13 της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία δεν θίγει τις διατάξεις που διέπουν ιδίως [...] το δίκαιο των συμπράξεων και του αθέμιτου ανταγωνισμού [...]».

Το λεττονικό δίκαιο

8. Οι διατάξεις της οδηγίας 96/9 που αφορούν το δικαίωμα ειδικής φύσεως μεταφέρθηκαν στο λεττονικό δίκαιο με τα άρθρα 57 έως 62 του Autortiesību likums (νόμου περί του δικαιώματος του δημιουργού), της 6ης Απριλίου 2000 [8], όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο της 22ας Απριλίου 2004 [9].

[8] *Latvijas Vēstnesis*, 2000, αριθ. 148/150.

[9] *Latvijas Vēstnesis*, 2004 αριθ. 69.

Τα πραγματικά περιστατικά, η διαδικασία και τα προδικαστικά ερωτήματα

9. Η SIA CV-Online Latvia (στο εξής: CV-Online), εταιρία λεττονικού δικαίου, εκμεταλλεύεται τον διαδικτυακό τόπο «CV.lv». Ο εν λόγω ιστότοπος περιλαμβάνει βάση δεδομένων, την οποία αναπτύσσει και ενημερώνει σε τακτική βάση η CV-Online και η οποία περιέχει αγγελίες προσφοράς εργασίας που δημοσιεύονται από εργοδότες.

10. Επιπροσθέτως, ο εν λόγω ιστότοπος «CV.lv» περιέχει μεταετικέτες (meta tags), τύπου «μικροδεδομένων» (microdata), όπως αποκαλούνται στο λεξιλόγιο της Schema.org, της κοινοπραξίας των τεσσάρων μεγαλύτερων μηχανών αναζητήσεως στο διαδίκτυο[10]. Οι εν λόγω ετικέτες δεν είναι ορατές κατά το άνοιγμα της ιστοσελίδας της CV-Online. Παρέχουν στις μηχανές αναζητήσεως στο διαδίκτυο τη δυνατότητα να προσδιορίζουν καλύτερα το περιεχόμενο κάθε ιστοσελίδας προκειμένου να προβαίνουν σε ορθή ευρετηρίαση αυτής. Τούτο είναι σημαντικό για την τοποθέτηση της σελίδας στα αποτελέσματα μιας αναζητήσεως πραγματοποιούμενης μέσω μηχανής αναζητήσεως. Στην περίπτωση του διαδικτυακού τόπου της CV-Online, οι εν λόγω μεταετικέτες περιέχουν, για κάθε αγγελία κενής θέσεως εργασίας που περιλαμβάνεται στη βάση δεδομένων, τις ακόλουθες λέξεις-κλειδιά: «ονομασία της θέσεως εργασίας», «επωνυμία της επιχειρήσεως», «τόπος εργασίας» και «ημερομηνία δημοσιεύσεως της αγγελίας».

11. Η SIA Melons, επίσης εταιρία λεττονικού δικαίου, εκμεταλλεύεται τον διαδικτυακό τόπο «KurDarbs.lv», ο οποίος αποτελεί μηχανή αναζητήσεως εξειδικευμένη στις αγγελίες ευρέσεως εργασίας. Η συγκεκριμένη μηχανή αναζητήσεως καθιστά δυνατή την αναζήτηση σε πλείονες διαδικτυακούς τόπους που περιέχουν αγγελίες εργασίας, βάσει διαφόρων κριτηρίων, μεταξύ των οποίων το είδος της θέσεως και ο τόπος εργασίας. Μέσω υπερσυνδέσμων, ο ιστότοπος «KurDarbs.lv» ανακατευθύνει τους χρήστες στους διαδικτυακούς τόπους όπου έχουν δημοσιευθεί αρχικώς οι αναζητούμενες πληροφορίες, μεταξύ των οποίων και ο ιστότοπος της CV-Online. Οι μεταετικέτες τις οποίες εισάγει η CV-Online κατά τον προγραμματισμό του διαδικτυακού της τόπου εμφανίζονται επίσης στη λίστα των αποτελεσμάτων που προκύπτει κατά τη χρήση της μηχανής αναζητήσεως της Melons.

12. Η CV-Online άσκησε αγωγή κατά της Melons, θεωρώντας ότι προσβάλλεται το ειδικής φύσεως δικαίωμά της. Ισχυρίζεται ότι η Melons πραγματοποιεί «εξαγωγή» και «επαναχρησιμοποίηση» του ουσιώδους μέρους του περιεχομένου της βάσεως δεδομένων που περιλαμβάνεται στον ιστότοπο «CV.lv». Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο διαπίστωσε προσβολή του κρίσιμου δικαιώματος με την αιτιολογία ότι λαμβάνει χώρα «επαναχρησιμοποίηση» της βάσεως δεδομένων.

13. Η Melons άσκησε έφεση κατά της πρωτόδικης αποφάσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Υπογραμμίζει ότι ο διαδικτυακός της τόπος δεν εξασφαλίζει άμεση διαδικτυακή μετάδοση, ήτοι δεν λειτουργεί «σε πραγματικό χρόνο». Διατείνεται, εξάλλου, ότι επιβάλλεται να γίνει διάκριση μεταξύ του ιστοτόπου «CV.lv» και της βάσεως δεδομένων που περιλαμβάνεται σε αυτόν. Συναφώς, τονίζει ότι η εμφάνιση των σχετικών με τις προσφερόμενες θέσεις εργασίας πληροφοριών, στα αποτελέσματα που λαμβάνονται μέσω της μηχανής αναζητήσεως «KurDarbs.lv», οφείλεται στις μεταετικέτες που χρησιμοποιεί η CV-Online. Ωστόσο, οι εν λόγω μεταετικέτες δεν αποτελούν μέρος της βάσεως δεδομένων.

[10] Bing, Google, Yahoo και Yandex.

14. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija (περιφερειακό δικαστήριο Ρίγας, πολιτικό τμήμα, Λεττονία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Εμπίπτει η ενέργεια της εναγομένης-εκκαλούσας, η οποία συνίσταται στην ανακατεύθυνση του τελικού χρήστη μέσω υπερσυνδέσμου στον διαδικτυακό τόπο της ενάγουσας-εφεσίβλητης, στον οποίον μπορεί να συμβουλευτεί μια βάση δεδομένων με αγγελίες προσφοράς εργασίας, στην έννοια της "επαναχρησιμοποιήσεως" κατ' άρθρο 7, παράγραφος 2, στοιχείο β', της [οδηγίας 96/9], και ειδικότερα, αποτελεί επαναχρησιμοποίηση της βάσεως δεδομένων διά της μεταδόσεως αυτής με άλλη μορφή;

2) Εμπίπτουν οι πληροφορίες οι οποίες περιέχονται στις μεταετικέτες που προβάλλονται στη μηχανή αναζητήσεως της εναγομένης-εκκαλούσας στην έννοια της "εξαγωγής" κατ' άρθρο 7, παράγραφος 2, στοιχείο α', της [οδηγίας 96/9], και συγκεκριμένα συνιστούν μόνιμη ή προσωρινή μεταφορά του συνόλου ή ουσιώδους μέρους του περιεχομένου βάσεως δεδομένων σε άλλο υπόθεμα, με οποιοδήποτε μέσο ή υπό οποιοδήποτε μορφή;»

15. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως περιήλθε στο Δικαστήριο στις 17 Οκτωβρίου 2019. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν οι διάδικοι της κύριας δίκης, η Λεττονική Κυβέρνηση, καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι ίδιοι ενδιαφερόμενοι παρέστησαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 22ας Οκτωβρίου 2020.

Ανάλυση

16. Το αιτούν δικαστήριο υπέβαλε δύο προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία αφορούν τόσο την εξαγωγή όσο και την ενδεχόμενη επαναχρησιμοποίηση της βάσεως δεδομένων της CV-Online από τη Melons. Εντούτοις, φοβούμαι ότι τα ερωτήματα αυτά, όπως είναι διατυπωμένα, δεν περιλαμβάνουν τα πραγματικά νομικά ζητήματα που συνδέονται με την εκ μέρους της Melons χρήση της βάσεως δεδομένων της CV-Online, καθώς και με την άρνηση της τελευταίας να ανεχθεί τη χρήση αυτή. Επομένως, φρονώ ότι τα ερωτήματα αυτά πρέπει να αναδιατυπωθούν, ούτως ώστε να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο [11].

17. Εξάλλου, η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ερείδεται επί της παραδοχής ότι, στην προκειμένη περίπτωση, υφίσταται βάση δεδομένων προστατευόμενη από το ειδικής φύσεως δικαίωμα που κατοχυρώνεται στις διατάξεις του κεφαλαίου ΙΙΙ της οδηγίας 96/9, χωρίς πάντως τα εθνικά δικαστήρια να διατυπώνουν οποιαδήποτε κρίση επί του ζητήματος αυτού. Ωστόσο, η ανάλυση των προϋποθέσεων της εν λόγω προστασίας, υπό τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως, θα μπορούσε να είναι χρήσιμη για τη διαπίστωση ενδεχόμενης προσβολής των δικαιωμάτων που απονέμουν οι συγκεκριμένες διατάξεις.

Επί της υπάρξεως προστατευόμενης βάσεως δεδομένων

18. Υπενθυμίζεται ότι στο άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 96/9, ως βάση δεδομένων ορίζεται η «συλλογή έργων, δεδομένων ή άλλων ανεξάρτητων στοιχείων, διευθετημένων κατά συστηματικό ή μεθοδικό τρόπο και ατομικώς προσιτών με ηλεκτρονικά μέσα ή κατ' άλλον τρόπο». Το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι ως «ανεξάρτητα στοιχεία» πρέπει να θεωρούνται «στοιχεία δυνάμενα να χωριστούν τα μεν από τα δε, χωρίς να επηρεασθεί η αξία του

[11] Βλ. σημείο 28 των παρουσών προτάσεων.

πληροφοριακού, λογοτεχνικού, καλλιτεχνικού, μουσικού ή άλλου περιεχομένου τους» [12]. Με άλλα λόγια, τα εν λόγω στοιχεία πρέπει να έχουν «αυτοτελή πληροφοριακή αξία» [13]. Εξάλλου, μια βάση δεδομένων πρέπει να περιλαμβάνει «ένα τεχνικό μέσο, όπως είναι η ηλεκτρονική, η ηλεκτρομαγνητική ή η ηλεκτροοπτική μέθοδος, [...] ή κάποιο άλλο μέσο [...] που να επιτρέπει τον εντοπισμό κάθε ανεξάρτητου στοιχείου που περιέχεται στη βάση αυτή» [14]. Επομένως, χρήσιμο στοιχείο μιας βάσεως δεδομένων είναι ένα εντοπίσιμο και προσιτό στοιχείο της βάσεως αυτής, το οποίο έχει αυτοτελή πληροφοριακή αξία.

19. Όσον αφορά την προστασία μιας βάσεως δεδομένων με το ειδικής φύσεως δικαίωμα, κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 96/9, η προστασία αυτή ισχύει μόνον εφόσον η απόκτηση, ο έλεγχος ή η παρουσίαση του περιεχομένου της βάσεως καταδεικνύουν ουσιώδη, από ποιοτικής ή ποσοτικής απόψεως, επένδυση [15]. Πράγματι, σκοπός του ειδικής φύσεως δικαιώματος είναι η προστασία της επενδύσεως του κατασκευαστή της βάσεως δεδομένων για τη δημιουργία αυτής [16]. Δεδομένου ότι πρόκειται για πραγματικό ζήτημα, εναπόκειται στα εθνικά δικαστήρια να εκτιμήσουν αν η βάση δεδομένων της οποίας ζητείται η προστασία καταδεικνύει τέτοια επένδυση. Ωστόσο, η εκτίμηση αυτή είναι σημαντική για την ερμηνεία της οδηγίας 96/9 και για την εφαρμογή των διατάξεων περί μεταφοράς της εν λόγω οδηγίας στο εθνικό δίκαιο, διότι η ενδεχόμενη προσβολή του ειδικής φύσεως δικαιώματος που θεσπίζει η οδηγία αυτή πρέπει να εξετάζεται λαμβανομένης υπόψη όχι της βάσεως δεδομένων in abstracto, αλλά της συγκεκριμένης επενδύσεως [17].

20. Εξάλλου, μολονότι η οδηγία 96/9 δεν περιέχει ορισμό της έννοιας της «ουσιώδους επενδύσεως», εντούτοις το Δικαστήριο έχει προσδιορίσει ορισμένα στοιχεία της έννοιας αυτής. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η επένδυση για την απόκτηση του περιεχομένου μιας βάσεως δεδομένων αφορά τα «μέσα που χρησιμοποιούνται για την αναζήτηση υφισταμένων στοιχείων και για τη συγκέντρωσή τους στην εν λόγω βάση, εξαιρουμένων των μέσων που χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία των στοιχείων αυτών» [18]. Η επένδυση για τον έλεγχο του περιεχομένου της βάσεως δεδομένων περιλαμβάνει τα «μέσα που χρησιμοποιούνται, προκειμένου να εξασφαλισθεί η πιστότητα των πληροφοριών που περιέχονται στην εν λόγω βάση, για τον έλεγχο της ακρίβειας των αναζητουμένων στοιχείων, κατά τη δημιουργία της βάσεως αυτής, καθώς και κατά την περίοδο λειτουργίας της» [19], διαδικασία η οποία αναγκαίως περιλαμβάνει και την ενημέρωση της βάσεως δεδομένων και τη διαγραφή των παρωχημένων στοιχείων. Τέλος, η επένδυση για την παρουσίαση του περιεχομένου της βάσεως δεδομένων περιλαμβάνει τα «μέσα που χρησιμοποιούνται για να αποκτήσει η εν λόγω βάση τη λειτουργία επεξεργασίας των πληροφοριών, ήτοι τα μέσα που χρησιμοποιούνται για τη συστηματική ή μεθοδική διευθέτηση των στοιχείων που περιέχονται στη βάση αυτή, καθώς και για την

12 Απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2004, Fixtures Marketing (C-444/02, EU:C:2004:697, σκέψη 29).

13 Απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2004, Fixtures Marketing (C-444/02, EU:C:2004:697, σκέψη 33).

14 Απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2004, Fixtures Marketing (C-444/02, EU:C:2004:697, σκέψη 30).

15 Η εξάρτηση της προστασίας μιας βάσεως δεδομένων από την ύπαρξη ουσιώδους επενδύσεως διαφοροποιεί το δικαίωμα ειδικής φύσεως του άρθρου 7 της οδηγίας 96/9 από ορισμένα συγγενικά προς το δικαίωμα του δημιουργού δικαιώματα, των οποίων κύριος σκοπός είναι επίσης η ανταμοιβή μιας επενδύσεως, αλλά για τα οποία δεν ισχύει τέτοια προϋπόθεση (τέτοιο είναι το δικαίωμα των παραγωγών φωνογραφημάτων, όπως στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 29ης Ιουλίου 2019, Pelham κ.λπ., C-476/17, EU:C:2019:624).

16 Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 39 έως 42 της οδηγίας 96/9.

17 Πρβλ., απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2004, The British Horseracing Board κ.λπ. (C-203/02, EU:C:2004:695, σκέψη 69).

18 Απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2004, Fixtures Marketing (C-338/02, EU:C:2004:696, σκέψη 24).

19 Απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2004, Fixtures Marketing (C-338/02, EU:C:2004:696, σκέψη 27).

οργάνωση της δυνατότητας ατομικής προσβάσεως στα στοιχεία αυτά» [20]. Επομένως, η τελευταία αυτή κατηγορία περιλαμβάνει και την επένδυση σε μηχανισμό αναζητήσεως, εφόσον η βάση δεδομένων διαθέτει τέτοιο μηχανισμό.

21. Όσον αφορά τη βάση δεδομένων της CV-Online, φαίνεται ότι τα ανεξάρτητα στοιχεία που συνθέτουν το περιεχόμενό της είναι οι αγγελίες προσφοράς εργασίας. Πράγματι, κάθε αγγελία προσφοράς εργασίας αποτελεί μία μονάδα πληροφορίας, η οποία, αφενός, έχει αυτοτελή πληροφοριακή αξία και, αφετέρου, μπορεί να διαχωριστεί από τις λοιπές αγγελίες προσφοράς εργασίας που περιέχονται στη συγκεκριμένη βάση δεδομένων. Εξάλλου, κάθε αγγελία προσφοράς εργασίας στη βάση δεδομένων της CV-Online είναι ατομικώς προσιτή μέσω της φόρμας αναζητήσεως που περιέχει η βάση αυτή.

22. Τα στοιχεία αυτά δεν δημιουργούνται από την CV-Online, αλλά της παρέχονται από τους εργοδότες. Επίσης, η εν λόγω εταιρία επαληθεύει, σε έναν ορισμένο βαθμό, τα στοιχεία αυτά και τα παρουσιάζει, παρέχοντας, ειδικότερα, μια φόρμα αναζητήσεως στον διαδικτυακό της τόπο. Μολονότι εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν αποδεικνύεται η εκ μέρους της CV-Online πραγματοποίηση ουσιώδους επενδύσεως για τη δημιουργία της βάσεως δεδομένων της, εντούτοις, εκ πρώτης όψεως, από κανένα στοιχείο δεν τίθεται εν αμφιβόλω η παραδοχή ότι υφίσταται εν προκειμένω τέτοια επένδυση.

Επί του περιεχομένου των προδικαστικών ερωτημάτων

23. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν η ανακατεύθυνση του χρήστη, μέσω υπερσυνδέσμου, σε διαδικτυακό τόπο όπου μπορεί να συμβουλευτεί το περιεχόμενο μιας βάσεως δεδομένων με αγγελίες προσφοράς εργασίας, εμπίπτει στην έννοια της «επαναχρησιμοποιήσεως» του άρθρου 7, παράγραφος 2, στοιχείο β′, της οδηγίας 96/9.

24. Ακόμη και αν ληφθεί υπόψη ότι δεν πρόκειται περί γενικής ανακατευθύνσεως «σε βάση δεδομένων», αλλά περί παραπομπής σε μεμονωμένα στοιχεία της εν λόγω βάσεως δεδομένων, ήτοι, εν προκειμένω, στις αγγελίες προσφοράς εργασίας, φρονώ ότι το πραγματικό ζήτημα που τίθεται με το συγκεκριμένο προδικαστικό ερώτημα δεν αφορά τους υπερσυνδέσμους αυτούς καθεαυτούς [21], αλλά τον τρόπο με τον οποίο επιλέγονται οι αγγελίες προσφοράς εργασίας στις οποίες κατευθύνουν οι σύνδεσμοι αυτοί.

25. Η επιλογή αυτή πραγματοποιείται με τη χρήση της εξειδικευμένης στις αγγελίες προσφοράς εργασίας μηχανής αναζητήσεως της Melons. Η εν λόγω μηχανή αναζητήσεως αναπαράγει και ευρετηριάζει τους διαδικτυακούς τόπους που περιέχουν αγγελίες εργασίας, όπως ο ιστότοπος «CV.lv», και στη συνέχεια, παρέχει τη δυνατότητα πραγματοποιήσεως αναζητήσεων στα περιεχόμενα που έχουν ευρετηριαστεί [22], βάσει κριτηρίων όπως το είδος και ο τόπος της προσφερόμενης εργασίας, τα οποία είναι τα δύο σημαντικότερα κριτήρια κατά την αναζήτηση εργασίας. Πρόκειται, επομένως, για μηχανή αναζητήσεως εξειδικευμένη στην αναζήτηση σε

[20] Απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2004, Fixtures Marketing (C-338/02, EU:C:2004:696, σκέψη 27).

[21] Εφόσον το Δικαστήριο έκρινε ότι οι υπερσύνδεσμοι, μεταξύ των οποίων οι «βαθείς σύνδεσμοι» (deep links), δεν προσβάλλουν το δικαίωμα διαθέσεως στο κοινό του άρθρου 3 της οδηγίας 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (ΕΕ 2001, L 167, σ. 10) (απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2014, Svensson κ.λπ., C-466/12, EU:C:2014:76), δεν βλέπω για ποιο λόγο θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι οι εν λόγω σύνδεσμοι προσβάλλουν το δικαίωμα επαναχρησιμοποιήσεως του περιεχομένου αυτού, η οποία ορίζεται ως «η πάσης μορφής διάθεση στο κοινό».

[22] Σύμφωνα με την περιγραφή της λειτουργίας της εν λόγω μηχανής αναζητήσεως, όπως παρουσιάστηκε από την CV-Online κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση και δεν αμφισβητήθηκε από τη Melons.

βάσεις δεδομένων διαθέσιμες στο διαδίκτυο, και ειδικότερα εν προκειμένω, σε βάσεις με αγγελίες προσφοράς εργασίας. Τέτοιες μηχανές αναζητήσεως αποκαλούνται συχνά «ιστότοποι συγκεντρώσεως περιεχομένου». Το κρίσιμο νομικό ζήτημα, προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, είναι ο χαρακτηρισμός, υπό το πρίσμα του άρθρου 7 της οδηγίας 96/9, των αποτελεσμάτων που δύνανται να λαμβάνουν οι χρήστες από την εν λόγω μηχανή αναζητήσεως.

26. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν οι πληροφορίες οι οποίες προέρχονται από τις μεταετικέτες ενός διαδικτυακού τόπου που περιέχει βάση δεδομένων και οι οποίες εμφανίζονται σε μηχανή αναζητήσεως στο διαδίκτυο, διαχειριζόμενη από τρίτο, πρέπει να θεωρηθεί ότι εμπίπτουν στην έννοια της «εξαγωγής» του άρθρου 7, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της οδηγίας 96/9.

27. Το ζήτημα αν η αναπαραγωγή και η διάθεση στο κοινό των μεταετικετών ενός διαδικτυακού τόπου που περιέχει βάση δεδομένων εμπίπτει στην έννοια της «εξαγωγής» του περιεχομένου της εν λόγω βάσεως, κατά το άρθρο 7, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της οδηγίας 96/9, ασφαλώς παρουσιάζει ενδιαφέρον αφ' εαυτού [23]. Εντούτοις, φρονώ ότι και το δεύτερο αυτό ερώτημα, όπως και το πρώτο, αφορά ένα γενικότερο ζήτημα, ήτοι, και πάλι, το ζήτημα της εκτιμήσεως της λειτουργίας μιας εξειδικευμένης μηχανής αναζητήσεως, από την άποψη του δικαιώματος ειδικής φύσεως που προβλέπει το άρθρο 7 της εν λόγω οδηγίας.

28. Για τους λόγους αυτούς, προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, προτείνω την από κοινού εξέταση των δύο προδικαστικών ερωτημάτων, υπό την έννοια ότι αφορούν το ζήτημα αν, βάσει του άρθρου 7, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 96/9, ο κατασκευαστής βάσεως δεδομένων, ελευθέρως προσβάσιμης στο διαδίκτυο, έχει το δικαίωμα να απαγορεύει τη χρήση της εν λόγω βάσεως δεδομένων από μια μηχανή αναζητήσεως στο διαδίκτυο, η οποία είναι εξειδικευμένη στην αναζήτηση του περιεχομένου βάσεων δεδομένων (ήτοι ιστότοπο συγκεντρώσεως περιεχομένου).

Επί της ερμηνείας του άρθρου 7, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 96/9

29. Η διατύπωση του κρίσιμου ζητήματος κατά τον τρόπο που εκτίθεται στο σημείο 28 των παρουσών προτάσεων καθιστά εμφανή την ομοιότητα της υπό κρίση υποθέσεως με την υπόθεση επί της οποίας εξεδόθη η απόφαση Innoweb, στην οποία το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να αποφανθεί σχετικά με τον χαρακτηρισμό, από την άποψη του προβλεπόμενου στην οδηγία 96/9 δικαιώματος ειδικής φύσεως, μιας μεταμηχανής αναζητήσεως μέσω της οποίας καθίσταται δυνατή η πραγματοποίηση αναζητήσεων σε βάσεις δεδομένων τρίτων. Επομένως, τίθεται το ζήτημα αν –και σε ποιο βαθμό– η λύση που υιοθέτησε το Δικαστήριο στην υπόθεση εκείνη δύναται να εφαρμοστεί και στην υπό κρίση υπόθεση.

[23] Επ' αυτού, κάποια στοιχεία μπορούν να αντληθούν από τη νομολογία του Δικαστηρίου. Το Δικαστήριο έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι οι έννοιες της «εξαγωγής» και της «επαναχρησιμοποιήσεως», κατά το άρθρο 7 της οδηγίας 96/9, δεν μπορούν να περιοριστούν στις περιπτώσεις της εξαγωγής και της επαναχρησιμοποιήσεως απευθείας από την αρχική βάση δεδομένων ούτε προϋποθέτουν άμεση πρόσβαση στη βάση αυτή (απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2004, The British Horseracing Board κ.λπ., C-203/02, EU:C:2004:695, σκέψεις 52 και 53). Τούτο αποτελεί απάντηση, κατά τη γνώμη μου, στο κύριο επιχείρημα της Melons, κατά το οποίο οι μεταετικέτες που χρησιμοποιεί ο ιστότοπος της CV-Online δεν αποτελούν μέρος της βάσεως δεδομένων. Απομένει, ωστόσο, να προσδιοριστεί αν οι πληροφορίες που περιέχουν οι εν λόγω μεταετικέτες αποτελούν το ουσιώδες μέρος του περιεχομένου της σχετικής βάσεως δεδομένων.

Η υπόθεση Innoweb

30. Η υπόθεση επί της οποίας εξεδόθη η απόφαση Innoweb αφορούσε μηχανή αναζητήσεως η οποία ήταν εξειδικευμένη στις αγγελίες πωλήσεως μεταχειρισμένων οχημάτων. Η συγκεκριμένη, διαθέσιμη στο διαδίκτυο, μηχανή αναζητήσεως καθιστούσε δυνατή την πραγματοποίηση αναζητήσεων σε διαδικτυακούς τόπους με αγγελίες αυτοκινήτων, οι οποίοι χαρακτηρίζονται ως βάσεις δεδομένων προστατευόμενες από το ειδικής φύσεως δικαίωμα που προβλέπει η οδηγία 96/9, με τη χρήση των ειδικών φορμών αναζητήσεως των ίδιων των διαδικτυακών τόπων, εξ ου και η ονομασία της ως «μεταμηχανής αναζητήσεως». Η εν λόγω μεταμηχανή αναζητήσεως μετέφραζε τις εντολές αναζητήσεως των χρηστών ώστε να είναι συμβατές με τις φόρμες αναζητήσεως των διαδικτυακών τόπων που περιείχαν τις αγγελίες αυτοκινήτων, παρέχοντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, τη δυνατότητα στους χρήστες να πραγματοποιούν ταυτόχρονη αναζήτηση σε πλείονες διαδικτυακούς τόπους, βάσει των ίδιων, κατά το μάλλον ή ήττον, κριτηρίων που χρησιμοποιούσαν οι διαδικτυακοί τόποι αυτοί, ήτοι βάσει των σημαντικών χαρακτηριστικών των μεταχειρισμένων οχημάτων. Τα αποτελέσματα της αναζητήσεως της μεταμηχανής περιελάμβαναν τις διαθέσιμες αγγελίες, αναλόγως των κριτηρίων που επιλέγονταν, συνοδευόμενες, μεταξύ άλλων, από υπερσυνδέσμους προς τους διαδικτυακούς τόπους στους οποίους ήταν δημοσιευμένες οι αγγελίες αυτές [24].

31. Με την απόφασή του, το Δικαστήριο έκρινε ότι, υπό περιστάσεις όπως εκείνες της κύριας δίκης της συγκεκριμένης υποθέσεως, ο διαχειριστής της μεταμηχανής αναζητήσεως προέβαινε σε επαναχρησιμοποίηση, κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 96/9, του συνόλου ή ουσιώδους μέρους του περιεχομένου της βάσεως δεδομένων την οποία συγκροτούσε ο διαδικτυακός τόπος, εντός του οποίου η συγκεκριμένη μεταμηχανή καθιστούσε δυνατή την πραγματοποίηση αναζητήσεων [25].

32. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι μια μεταμηχανή αναζητήσεως, με το να καθιστά δυνατή την εξερεύνηση όλων των δεδομένων τα οποία περιλαμβάνονται σε προστατευόμενη βάση δεδομένων, παρέχει στους χρήστες της, οι οποίοι πρέπει να θεωρηθεί ότι αποτελούν κοινό, πρόσβαση στο περιεχόμενο της εν λόγω βάσεως μέσω διαφορετικής οδού από εκείνη που προβλέπει ο κατασκευαστής της βάσεως [26]. Επομένως, η εν λόγω μεταμηχανή αναζητήσεως είναι παρεμφερής ενός παρασιτικού ανταγωνιστικού προϊόντος, περί του οποίου γίνεται μνεία στην αιτιολογική σκέψη 42 της οδηγίας 96/9, διότι προσομοιάζει με βάση δεδομένων, χωρίς όμως να περιέχει η ίδια δεδομένα [27]. Κατά συνέπεια, ο διαχειριστής μιας μεταμηχανής αναζητήσεως σκοπίμως προβαίνει στην επαναχρησιμοποίηση ουσιώδους μέρους ή ακόμη και του συνόλου του περιεχομένου της βάσεως δεδομένων εντός της οποίας η εν λόγω μεταμηχανή πραγματοποιεί αναζητήσεις [28]. Εξάλλου, κρίθηκε ότι στερείται σημασίας το γεγονός ότι, για την πρόσβαση στο σύνολο των πληροφοριών μιας προσφοράς πωλήσεως μεταχειρισμένου αυτοκινήτου, έπρεπε να ακολουθηθεί ο σύνδεσμος προς την αρχική βάση δεδομένων της συγκεκριμένης αγγελίας [29].

[24] Βλ. απόφαση Innoweb (σκέψεις 9 έως 11, καθώς και 25 και 26).

[25] Απόφαση Innoweb (διατακτικό).

[26] Απόφαση Innoweb (σκέψεις 40 και 51).

[27] Απόφαση Innoweb (σκέψη 48).

[28] Απόφαση Innoweb (σκέψεις 52 και 53).

[29] Απόφαση Innoweb (σκέψεις 44 και 45).

Εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση

33. Μια εξειδικευμένη μηχανή αναζητήσεως, όπως αυτή που παρέχει η Melons, λειτουργεί με διαφορετικό τρόπο από μια μεταμηχανή αναζητήσεως. Συγκεκριμένα, δεν χρησιμοποιεί τις φόρμες αναζητήσεως των διαδικτυακών τόπων, στα περιεχόμενα των οποίων καθιστά δυνατή την αναζήτηση, και δεν μεταφράζει σε πραγματικό χρόνο τις εντολές των χρηστών της σε κριτήρια που χρησιμοποιούνται στις φόρμες αυτές. Αντ' αυτού, ευρετηριάζει σε τακτική βάση τους εν λόγω διαδικτυακούς τόπους και διατηρεί αντίγραφο αυτών στους δικούς της διακομιστές. Στη συνέχεια, μέσω δικής της φόρμας αναζητήσεως, παρέχει στους χρήστες τη δυνατότητα να πραγματοποιούν αναζητήσεις βάσει των κριτηρίων που η ίδια προτείνει, καθόσον η αναζήτηση πραγματοποιείται μεταξύ των δεδομένων που έχουν ευρετηριαστεί. Ως εκ τούτου, η μηχανή αναζητήσεως της Melons λειτουργεί κατά τρόπο παρόμοιο με τις μηχανές αναζητήσεως γενικού περιεχομένου στο διαδίκτυο, όπως αυτή της Google. Η διαφορά έγκειται στο ότι, ενώ οι μηχανές αναζητήσεως γενικού περιεχομένου κατ' αρχήν ανατρέχουν σε ολόκληρο τον Παγκόσμιο Ιστό (World Wide Web), περνώντας από τη μια ιστοσελίδα στην άλλη μέσω των υπερσυνδέσμων που περιέχονται στις σελίδες αυτές, μια εξειδικευμένη μηχανή αναζητήσεως είναι προγραμματισμένη να ευρετηριάζει μόνον τους διαδικτυακούς τόπους του τομέα εξειδικεύσεώς της, ήτοι, στην προκειμένη περίπτωση, τους ιστοτόπους που περιέχουν αγγελίες προσφοράς εργασίας. Επιπλέον, η μέθοδος ευρετηριάσεως και η φόρμα αναζητήσεως της μηχανής αυτής βελτιστοποιούνται προκειμένου οι αναζητήσεις και η επιλογή των αποτελεσμάτων να γίνονται βάσει των σημαντικών, κατά την αντίληψη των προσώπων που αναζητούν εργασία, κριτηρίων, όπως είναι, μεταξύ άλλων, το είδος της θέσεως και ο τόπος εργασίας. Συνεπώς, μια τέτοια μηχανή αναζητήσεως σκοπίμως χρησιμοποιεί τους συγκεκριμένους διαδικτυακούς τόπους, όπως αυτόν της CV-Online.

34. Στην απόφαση Innoweb, το Δικαστήριο προσδιόρισε τα χαρακτηριστικά μιας μεταμηχανής αναζητήσεως, η λειτουργία της οποίας χαρακτηρίζεται ως επαναχρησιμοποίηση του περιεχομένου των βάσεων δεδομένων στις οποίες η μηχανή αυτή παρέχει τη δυνατότητα αναζητήσεως. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι η διάθεση φόρμας αναζητήσεως, η οποία έχει τα ίδια κατ' ουσίαν χαρακτηριστικά με τις φόρμες αναζητήσεως των επαναχρησιμοποιούμενων βάσεων δεδομένων, η μετάφραση σε πραγματικό χρόνο των εντολών των χρηστών και η εμφάνιση των αποτελεσμάτων κατά σειρά, βάσει κριτηρίων παρόμοιων με εκείνα που χρησιμοποιούνται στις εν λόγω βάσεις, με ενοποίηση των επαναλαμβανόμενων αποτελεσμάτων που ανευρίσκονται σε περισσότερες βάσεις δεδομένων [30].

35. Ωστόσο, φρονώ ότι δεν χωρεί a contrario ερμηνεία της εν λόγω αποφάσεως, ώστε να θεωρηθεί ότι κάθε άλλη υπηρεσία παρεχόμενη μέσω διαδικτύου δεν συνιστά επαναχρησιμοποίηση βάσεως δεδομένων, απλώς και μόνον επειδή δεν παρουσιάζει τα ίδια χαρακτηριστικά. Το Δικαστήριο εξέτασε τη συγκεκριμένη περίπτωση της υποθέσεως σε εκείνη την κύρια δίκη προκειμένου να δώσει σαφή απάντηση στο αιτούν δικαστήριο. Όμως, η κρίση του Δικαστηρίου δεν βασίστηκε στις λεπτομέρειες λειτουργίας της επίμαχης στην υπόθεση εκείνη μεταμηχανής αναζητήσεως, αλλά στο γεγονός ότι η συγκεκριμένη μεταμηχανή καθιστούσε δυνατή την αναζήτηση, κατά τρόπο που δεν είχε προβλέψει ο κατασκευαστής της επίμαχης βάσεως δεδομένων, σε ολόκληρο το περιεχόμενο της βάσεως αυτής, θέτοντας έτσι το περιεχόμενο της βάσεως στη διάθεση των δικών της χρηστών.

[30] Απόφαση Innoweb(διατακτικό).

36. Όπως προκύπτει από τις πληροφορίες που περιέχονται στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως και στις παρατηρήσεις των διαδίκων, η ίδια δυνατότητα αναζητήσεως στο σύνολο του περιεχομένου μιας βάσεως δεδομένων (ή, πιο συγκεκριμένα, πλειόνων βάσεων δεδομένων ταυτοχρόνως) παρέχεται και από μια εξειδικευμένη μηχανή αναζητήσεως, όπως αυτή της Melons. Η εν λόγω μηχανή αναζητήσεως καθιστά δυνατή την πραγματοποίηση αναζητήσεων σε πλείονες διαδικτυακούς τόπους με αγγελίες προσφοράς εργασίας, βάσει των εκάστοτε κριτηρίων, χωρίς τη χρήση των ειδικών φορμών αναζητήσεως που διαθέτουν οι ιστότοποι αυτοί. Το αποτέλεσμα της αναζητήσεως αυτής παρέχει στον χρήστη πρόσβαση σε αγγελίες προσφοράς εργασίας οι οποίες επιλέγονται βάσει των εν λόγω κριτηρίων. Εφόσον δε οι εν λόγω διαδικτυακοί τόποι μπορούν να χαρακτηριστούν ως βάσεις δεδομένων προστατευόμενες από το ειδικής φύσεως δικαίωμα που προβλέπει η οδηγία 96/9, η επίμαχη μηχανή αναζητήσεως, καθιστά δυνατή την αναζήτηση σε ολόκληρο το περιεχόμενο των βάσεων αυτών, προβαίνοντας στην επαναχρησιμοποίηση του περιεχομένου αυτού, κατά την έννοια που δόθηκε στον όρο «επαναχρησιμοποίηση» από το Δικαστήριο στην απόφαση Innoweb. Επιπλέον, ευρετηριάζοντας και αντιγράφοντας το περιεχόμενο των διαδικτυακών αυτών τόπων στον δικό της διακομιστή, η μηχανή αναζητήσεως της Melons πραγματοποιεί εξαγωγή του περιεχομένου των βάσεων δεδομένων που συγκροτούν οι εν λόγω ιστότοποι. Η παροχή υπερσυνδέσμων προς τις αγγελίες που περιέχονται στον διαδικτυακό τόπο της CV-Online και η αναπαραγωγή των πληροφοριών που περιέχονται στις μεταετικέτες του ιστοτόπου αυτού, περί των οποίων γίνεται μνεία στα προδικαστικά ερωτήματα, αποτελούν απλώς και μόνον δευτερεύουσας σημασίας εξωτερικές εκδηλώσεις της εν λόγω εξαγωγής και επαναχρησιμοποιήσεως. Συνεπώς, η περίπτωση της υποθέσεως της κύριας δίκης δεν διαφέρει ουσιωδώς από εκείνη της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Innoweb.

37. Κατόπιν των ανωτέρω, πρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι μηχανή αναζητήσεως, η οποία αντιγράφει και ευρετηριάζει το σύνολο ή ουσιώδες μέρος του περιεχομένου βάσεων δεδομένων, ελευθέρως προσβάσιμων στο διαδίκτυο, και εν συνεχεία παρέχει στους χρήστες της τη δυνατότητα να πραγματοποιούν αναζητήσεις σε αυτές τις βάσεις δεδομένων βάσει κριτηρίων σχετικών με το περιεχόμενο των βάσεων αυτών, προβαίνει σε εξαγωγή και επαναχρησιμοποίηση του περιεχομένου τους, κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, της οδηγίας 96/9. Τούτου λεχθέντος, είμαι της γνώμης ότι η ανάλυση δεν πρέπει να περιοριστεί στο ζήτημα αυτό. Συγκεκριμένα, εκτιμώ ότι το δικαίωμα απαγορεύσεως τέτοιας εξαγωγής και επαναχρησιμοποιήσεως υπόκειται σε ορισμένες πρόσθετες προϋποθέσεις.

Το αντικείμενο και ο σκοπός της προστασίας βάσει του δικαιώματος ειδικής φύσεως

38. Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι στην απόφαση Innoweb το Δικαστήριο ερμήνευσε την έννοια της «επαναχρησιμοποιήσεως» κατά τρόπο που να προστατεύονται ιδιαιτέρως τα συμφέροντα των κατασκευαστών των βάσεων δεδομένων[31]. Συγκεκριμένα, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι μια μεταμηχανή αναζητήσεως αποτελεί απλή αυτοματοποίηση της αναζητήσεως σε περισσότερες βάσεις δεδομένων. Ωστόσο, η συγκεκριμένη λειτουργία αναζητήσεως προβλέπεται, ούτως ή άλλως, από τους κατασκευαστές των βάσεων δεδομένων[32]. Το δε περιεχόμενο μιας βάσεως δεδομένων έχει ήδη τεθεί στη διάθεση του κοινού από τον ίδιο τον κατασκευαστή της, εφόσον πρόκειται για βάση ελευθέρως διαθέσιμη στο διαδίκτυο.

[31] Ή ακόμη και να προστατεύονται υπερβολικά, κατά την άποψη ορισμένων συγγραφέων. Βλ., μεταξύ άλλων, Husovec, M., «The End of (Meta) Search Engines in Europe?», *Chicago-Kent Journal of Intellectual Property*, 2014, αριθ. 1, σ. 145 έως 172.

[32] Η λειτουργία αυτή μετατρέπει ένα συνονθύλευμα πληροφοριών σε βάση δεδομένων, καθιστώντας τα επί μέρους στοιχεία της βάσεως ατομικώς προσιτά, όπως απαιτεί το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 96/9 (βλ. απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2004, Fixtures Marketing, C-444/02, EU:C:2004:697, σκέψη 31).

39. Η απόφαση του Δικαστηρίου να αναγνωρίσει στους κατασκευαστές βάσεων δεδομένων δικαίωμα προστασίας από τις μεταμηχανές αναζητήσεως, σε περιπτώσεις όπως αυτή της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Innoweb, είχε ως γνώμονα την αποτροπή δημιουργίας παρασιτικών ανταγωνιστικών προϊόντων. Συγκεκριμένα, μια τέτοια δραστηριότητα θα μπορούσε να προκαλέσει απώλεια κερδών στους εν λόγω κατασκευαστές και να στερήσει από αυτούς εισοδήματα τα οποία κατά τεκμήριο θα εξασφάλιζαν τη δυνατότητα αποσβέσεως των επενδύσεών τους για τη δημιουργία και τη λειτουργία των βάσεων δεδομένων [33]. Πράγματι, όπως προανέφερα [34], η προστασία των επενδύσεων αυτών αποτελεί εν τέλει την ratio legis της οδηγίας 96/9 [35]. Κατά την άποψή μου, προκειμένου να επιτευχθούν οι σκοποί της οδηγίας αυτής χωρίς, συγχρόνως, να θίγονται άλλα έννομα συμφέροντα, είναι αναγκαίο να ληφθούν υπόψη οι ανησυχίες του Δικαστηρίου στην υπόθεση εκείνη, κατά την ερμηνεία του ειδικής φύσεως δικαιώματος του άρθρου 7 της εν λόγω οδηγίας.

40. Ειδικότερα, μολονότι το προβλεπόμενο στο άρθρο 7 της οδηγίας 96/9 δικαίωμα ειδικής φύσεως αποσκοπεί στην προστασία των κατασκευαστών βάσεων δεδομένων από τη δημιουργία παρασιτικών ανταγωνιστικών προϊόντων [36], εντούτοις δεν πρέπει, την ίδια στιγμή, να οδηγεί στην παρεμπόδιση της δημιουργίας καινοτόμων προϊόντων που παρουσιάζουν προστιθέμενη αξία [37]. Πλην όμως, η διάκριση μεταξύ των δύο αυτών κατηγοριών προϊόντων ενδέχεται να είναι δυσχερής. Αυτό που ο κατασκευαστής της βάσεως δεδομένων θεωρεί παρασιτικό προϊόν, μπορεί να παρουσιάζει μεγάλη προστιθέμενη αξία για τους χρήστες.

41. Οι διάφοροι ιστότοποι συγκεντρώσεως περιεχομένου στο διαδίκτυο αποτελούν εξαιρετικό παράδειγμα. Όχι μόνον προσφέρουν καλύτερη διάρθρωση και αποτελεσματικότερη αναζήτηση των πληροφοριών στο διαδίκτυο, αλλά συμβάλλουν επίσης στην ορθή λειτουργία του ανταγωνισμού και στη διαφάνεια των προσφορών και των τιμών. Επομένως, καθιστούν δυνατή τη μείωση του κόστους για τους καταναλωτές και την αποτελεσματικότερη κατανομή των πόρων. Σε ορισμένους τομείς, οι ιστότοποι συγκεντρώσεως περιεχομένου σηματοδότησαν πραγματική επανάσταση στην αγορά, όπως για παράδειγμα στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών επιβατών. Συνεπώς, οι εν λόγω ιστότοποι συγκεντρώσεως περιεχομένου επιτελούν σημαντικό ρόλο στη λειτουργία του διαδικτύου και γενικότερα στη λειτουργία της ψηφιακής οικονομίας.

42. Συγχρόνως, είναι αναμφισβήτητο ότι αυτοί οι ιστότοποι συγκεντρώσεως περιεχομένου, βασίζοντας τη λειτουργία τους στις υπηρεσίες των δημιουργών περιεχομένου στο διαδίκτυο, επωφελούνται από την οικονομική προσπάθεια των εν λόγω δημιουργών. Κατ' αυτόν τον τρόπο, επηρεάζουν, σε έκταση που ποικίλλει, τα οικονομικά μοντέλα των φορέων των οποίων το περιεχόμενο συγκεντρώνουν, όπως είναι οι κατασκευαστές βάσεων δεδομένων προσβάσιμων στο διαδίκτυο. Επομένως, το ζητούμενο είναι να επιτευχθεί δίκαιη ισορροπία μεταξύ των συμφερόντων των φορέων αυτών και των συμφερόντων των ιστότοπων συγκεντρώσεως περιεχομένου και των χρηστών τους.

43. Κατά τη γνώμη μου, στην περίπτωση βάσεων δεδομένων που προστατεύονται βάσει του ειδικής φύσεως δικαιώματος του άρθρου 7 της οδηγίας 96/9, η βούληση του νομοθέτη της Ένωσης ήταν να θεμελιώσει την ισορροπία αυτή στην έννοια της επενδύσεως του κατασκευαστή της βάσεως δεδομένων. Ως εκ τούτου, φρονώ ότι το κριτήριο της προσβολής της επενδύσεως,

33 Απόφαση Innoweb (σκέψεις 41 έως 43 και 48).

34 Βλ. σημείο 19 των παρουσών προτάσεων.

35 Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 7 έως 12, 40 και 41 της εν λόγω οδηγίας.

36 Βλ. αιτιολογική σκέψη 42 της εν λόγω οδηγίας.

37 Βλ. αιτιολογική σκέψη 47 της εν λόγω οδηγίας.

υπό την έννοια της προκλήσεως κινδύνου μη αποσβέσεως της επενδύσεως αυτής, ως προϋπόθεση για τη χορήγηση της προστασίας βάσει του δικαιώματος ειδικής φύσεως, καθιστά δυνατή την επίτευξη των σκοπών του δικαιώματός αυτού [38], χωρίς να περιορίζει δυσανάλογα την καινοτομία στην αγορά της πληροφορίας.

44. Κατά την άποψή μου, η δυνατότητα υιοθετήσεως του κριτηρίου αυτού προκύπτει από το γράμμα της διατάξεως του άρθρου 7 της οδηγίας 96/9. Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, ο κατασκευαστής μιας βάσεως δεδομένων έχει το δικαίωμα να απαγορεύει την εξαγωγή ή επαναχρησιμοποίηση του συνόλου ή ουσιώδους μέρους του περιεχομένου της βάσεως δεδομένων, *εφόσον η απόκτηση, ο έλεγχος ή η παρουσίαση του περιεχομένου της βάσεως καταδεικνύουν ουσιώδη, ποιοτικά ή ποσοτικά, επένδυση*.

45. Από το ως άνω γράμμα προκύπτει ότι πρωταρχικός σκοπός της εν λόγω διατάξεως είναι ο περιορισμός της προστασίας βάσει του δικαιώματος ειδικής φύσεως μόνο στις βάσεις δεδομένων για τη δημιουργία ή λειτουργία των οποίων απαιτούνται ουσιώδεις επενδύσεις. Ο σκοπός αυτός εναρμονίζεται και με τον σκοπό της οδηγίας 96/9, που είναι η προστασία και ενθάρρυνση τέτοιων επενδύσεων. Εκτός αυτού, ο συγκεκριμένος περιορισμός προστατεύει και τον ανταγωνισμό. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η εκάστοτε επένδυση πρέπει να αφορά, μεταξύ άλλων, τη συγκέντρωση των πληροφοριών που αποτελούν το περιεχόμενο της βάσεως δεδομένων, εξαιρουμένων των επενδύσεων για τη δημιουργία των πληροφοριών αυτών [39]. Η ερμηνεία αυτή συμβάλλει στην αποτροπή μονοπωλήσεως της πληροφορίας από την οντότητα που έχει δημιουργήσει τη συγκεκριμένη πληροφορία [40].

46. Ωσαύτως, η προστασία βάσει του δικαιώματος ειδικής φύσεως πρέπει να παρέχεται μόνον εφόσον η εν λόγω εξαγωγή ή επαναχρησιμοποίηση συνιστά προσβολή της επενδύσεως για τη δημιουργία ή τη λειτουργία της βάσεως δεδομένων, της οποίας ζητείται η προστασία, υπό την έννοια ότι θέτει σε κίνδυνο τη δυνατότητα αποσβέσεως της συγκεκριμένης επενδύσεως, απειλώντας, μεταξύ άλλων, τα εισοδήματα από την εκμετάλλευση της κρίσιμης βάσεως δεδομένων. Πράγματι, ο σκοπός που επιδιώκεται με τον περιορισμό της προστασίας μόνο στις βάσεις δεδομένων για τις οποίες πραγματοποιήθηκαν ουσιώδεις επενδύσεις, θα επιτυγχανόταν μόνον εν μέρει αν η προστασία αυτή μπορούσε να προβληθεί και έναντι ενεργειών που δεν θίγουν την επίμαχη επένδυση.

47. Κατά συνέπεια, τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να εξακριβώνουν, όχι μόνον αν υπάρχει εξαγωγή ή επαναχρησιμοποίηση του συνόλου ή ουσιώδους μέρους του περιεχομένου μιας βάσεως δεδομένων και αν η απόκτηση, ο έλεγχος ή η παρουσίαση του περιεχομένου αυτού καταδεικνύουν ουσιώδη επένδυση, αλλά επιπλέον και αν η εν λόγω εξαγωγή ή επαναχρησιμοποίηση θέτουν σε κίνδυνο τη δυνατότητα αποσβέσεως της επενδύσεως αυτής. Αποκλειστικώς και μόνο στην περίπτωση αυτή, οι κατασκευαστές των βάσεων δεδομένων θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να απαγορεύουν την εξαγωγή ή την επαναχρησιμοποίηση του περιεχομένου των βάσεών τους.

48. Η CV-Online αναφέρει ότι αντλεί τα έσοδά της από τα ποσά που της καταβάλλουν οι εργοδότες για τις αγγελίες που δημοσιεύονται στον διαδικτυακό της τόπο. Πρόκειται, επομένως, για τρόπο χρηματοδοτήσεως διαφορετικό από εκείνον της επίμαχης στην υπόθεση Innoweb

[38] Πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ του *αντικειμένου* της προστασίας βάσει του ειδικής φύσεως δικαιώματος, ήτοι του περιεχομένου της βάσεως δεδομένων, και του *σκοπού* της εν λόγω προστασίας, ήτοι της επενδύσεως.

[39] Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2004, The British Horseracing Board κ.λπ. (C-203/02, EU:C:2004:695, σημείο 1, πρώτο εδάφιο, του διατακτικού).

[40] Βλ., μεταξύ άλλων, Derclaye, E., όπ.π., σ. 94.

βάσεως δεδομένων, η χρηματοδότηση της οποίας βασιζόταν στη διαφήμιση. Κατά τους ισχυρισμούς της CV-Online, το τίμημα που μπορεί να ζητήσει από τους εργοδότες αυτούς εξαρτάται από τον αριθμό των προσώπων που επισκέπτονται τον ιστότοπό της. Ο δε αριθμός αυτός μειώνεται εξαιτίας της υπάρξεως υπηρεσιών όπως η μηχανή αναζητήσεως της Melons.

49. Ωστόσο, πρώτον, ο ισχυρισμός αυτός είναι καθαρά υποθετικής φύσεως και απαιτείται να αποδειχθεί διά συγκεκριμένων αποδεικτικών στοιχείων, ώστε να μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η ύπαρξη εξειδικευμένων μηχανών αναζητήσεως, όπως της Melons, θίγει την επένδυση της CV-Online για τη βάση δεδομένων της. Δεύτερον, η επίμαχη μηχανή αναζητήσεως αντικαθιστά μόνον τη φόρμα αναζητήσεως του διαδικτυακού τόπου της CV-Online. Αντιθέτως, ο εν λόγω διαδικτυακός τόπος εξακολουθεί να είναι ο αναγκαίος ενδιάμεσος μεταξύ των αναζητούντων εργασία και των εργοδοτών, διότι μόνον αυτός περιέχει τις πλήρεις πληροφορίες σχετικά με τις προσφορές εργασίας, καθώς επίσης και μηχανισμό που παρέχει στους χρήστες τη δυνατότητα να υποβάλουν την υποψηφιότητά τους για μια θέση εργασίας, απευθείας από τον ιστότοπο αυτόν [41]. Συνεπώς, δεν φαίνεται να επηρεάζεται η αποτελεσματικότητα της CV-Online ως φορέα αναζητήσεως εργαζομένων, από την άποψη των εργοδοτών. Τρίτον και τελευταίο, το ειδικής φύσεως δικαίωμα αποσκοπεί στην προστασία έναντι του εμπορικού παρασιτισμού, και όχι οποιουδήποτε ανταγωνισμού. Ως εκ τούτου, η CV-Online δεν μπορεί να επικαλεστεί το δικαίωμα αυτό προκειμένου να αντιταχθεί στην ύπαρξη κάθε άλλης μηχανής αναζητήσεως στον τομέα των αγγελιών προσφοράς εργασίας. Πάντως, όλα τα ζητήματα αυτά άπτονται πραγματικών εκτιμήσεων, στις οποίες θα πρέπει να προβεί το αιτούν δικαστήριο.

50. Εξάλλου, το αιτούν δικαστήριο θα πρέπει να λάβει υπόψη και μια επιπλέον πτυχή της υποθέσεως, ήτοι αυτή που αφορά την προστασία του ανταγωνισμού.

Τα ζητήματα που συνδέονται με την προστασία του ανταγωνισμού

51. Υπενθυμίζω ότι, κατά το άρθρο 13 της οδηγίας 96/9, η εν λόγω οδηγία δεν θίγει τις διατάξεις που διέπουν, μεταξύ άλλων, το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού. Η συγκεκριμένη διάταξη, η οποία, εξάλλου, περιέχει μακροσκελή κατάλογο με τομείς του δικαίου που δεν θίγονται από την εν λόγω οδηγία, μπορεί να φαίνεται μόνον ως μια τυπική επιφύλαξη, αντίστοιχη της οποίας απαντά σε πολλά νομοθετικά κείμενα της Ένωσης. Ωστόσο, στην περίπτωση της οδηγίας 96/9 και, ειδικότερα, του ειδικής φύσεως δικαιώματος που αυτή κατοχυρώνει, η συγκεκριμένη αναφορά στον αθέμιτο ανταγωνισμό έχει ιδιαίτερη σημασία.

52. Πράγματι, καίτοι το εν λόγω δικαίωμα ειδικής φύσεως αποτελεί δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας, εντούτοις απορρέει από το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού [42]. Σκοπός του είναι η προστασία των κατασκευαστών των βάσεων δεδομένων από την πρακτική που είναι χαρακτηριστική του αθέμιτου ανταγωνισμού, δηλαδή τον παρασιτισμό. Ωστόσο, κατά τη γνώμη μου, η προστασία αυτή δεν πρέπει να οδηγεί σε μια άλλη συμπεριφορά που νοθεύει τον ανταγωνισμό, ήτοι σε κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως. Η δε προστασία των κατασκευαστών των βάσεων δεδομένων με το ειδικής φύσεως δικαίωμα ενέχει τον κίνδυνο να οδηγήσει σε τέτοιες πρακτικές. Οι συντάκτες της οδηγίας 96/9 είχαν εξάλλου επίγνωση του κινδύνου αυτού. Ως εκ

[41] Ο συγκεκριμένος μηχανισμός δεν αποτελεί μέρος της βάσεως δεδομένων, αλλά συνιστά πρόσθετη υπηρεσία. Εντούτοις, συμβάλλει στην κανονική εκμετάλλευση της βάσεως δεδομένων από την CV-Online. Ως προς το σημείο αυτό, η εκμετάλλευση αυτή δεν επηρεάζεται από την ύπαρξη της μηχανής αναζητήσεως της Melons.

[42] Βλ. πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου περί της νομικής προστασίας των βάσεων δεδομένων, COM(92) 24 τελικό (σημεία 5.3.6 έως 5.3.10, σ. 35.)

τούτου, η ανάγκη αποφυγής του κινδύνου αυτού αποτελεί, κατά ρητή αναφορά, τον λόγο για τον οποίο περιελήφθη στην οδηγία 96/9 ο κανόνας περί μη επηρεασμού του εθνικού ή ενωσιακού δικαίου του ανταγωνισμού, ο οποίος περιέχεται στο άρθρο 13 της εν λόγω οδηγίας [43].

53. Το Δικαστήριο έχει κρίνει επανειλημμένως ότι η άσκηση του αποκλειστικού δικαιώματος προστασίας μιας βάσεως δεδομένων μπορεί να συνεπάγεται καταχρηστική συμπεριφορά, εφόσον η εν λόγω άρνηση αφορά πληροφορίες απαραίτητες για την άσκηση της οικείας δραστηριότητας, εμποδίζει την εμφάνιση ενός νέου προϊόντος για το οποίο υπάρχει εν δυνάμει ζήτηση, δεν δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους και είναι ικανή να αποκλείσει κάθε μορφή ανταγωνισμού σε παράγωγη αγορά [44].

54. Είναι μεν αληθές ότι η ως άνω νομολογία αφορά άρνηση χορηγήσεως αδείας εκμεταλλεύσεως, ενώ, στην υπό κρίση υπόθεση, πρόκειται για επαναχρησιμοποίηση του περιεχομένου μιας βάσεως δεδομένων χωρίς την άδεια του κατασκευαστή της. Ωστόσο, οι υποθέσεις επί των οποίων απεφάνθη το Δικαστήριο αφορούσαν βάσεις δεδομένων προστατευόμενες από το δικαίωμα του δημιουργού, το οποίο παρέχει στον κάτοχό του το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπει ή να απαγορεύει την υπό οποιαδήποτε μορφή εκμετάλλευση του προστατευόμενου αντικειμένου. Στην περίπτωση τέτοιου δικαιώματος, οποιαδήποτε επέμβαση στη σφαίρα που επιφυλάσσεται αποκλειστικώς στον φορέα του δικαιώματος συνιστά προσβολή του εν λόγω δικαιώματος. Αντιθέτως, το δικαίωμα ειδικής φύσεως του άρθρου 7 της οδηγίας 96/9 δεν παρέχει τόσο εκτεταμένο αποκλειστικό δικαίωμα όσο το δικαίωμα του δημιουργού. Το συγκεκριμένο άρθρο προβλέπει απλώς και μόνον τη δυνατότητα του κατασκευαστή μιας βάσεως δεδομένων να απαγορεύει την εξαγωγή ή την επαναχρησιμοποίηση του περιεχομένου της βάσεως αυτής. Επομένως, η άσκηση της δυνατότητας αυτής πρέπει να εκτιμάται υπό το πρίσμα της απαγορεύσεως καταχρήσεως δεσπόζουσας θέσεως.

55. Ο ιστότοπος «CV.lv» φαίνεται ότι αποτελεί τον σημαντικότερο ιστότοπο αγγελιών εργασίας στη Λεττονία. Επομένως, η χρήση των πληροφοριών του ιστοτόπου αυτού μπορεί να θεωρηθεί απαραίτητη για την άσκηση, εντός του συγκεκριμένου κράτους μέλους, της δραστηριότητας συγκεντρώσεως αγγελιών εργασίας στο διαδίκτυο [45]. Ως εκ τούτου, η άρνηση προσβάσεως στις πληροφορίες αυτές εμποδίζει την εμφάνιση τέτοιων υπηρεσιών στην εν λόγω αγορά. Εάν το αιτούν δικαστήριο διαπιστώσει ότι η λειτουργία μηχανών αναζητήσεως, όπως της Melons, δεν θίγει σοβαρά την επένδυση της CV-Online για τη βάση δεδομένων της [46], θα εκλείψει, κατά τη γνώμη μου, και ο μοναδικός αντικειμενικός λόγος που μπορεί να δικαιολογήσει την άρνηση αυτή.

56. Τέλος, είναι προφανές ότι η επίμαχη άρνηση είναι ικανή να αποκλείσει τον ανταγωνισμό στη σχετική αγορά. Συγκεκριμένα, πρώτον, η CV-Online ασκεί επιλεκτικά το δικαίωμά της να απαγορεύει την εξαγωγή και επαναχρησιμοποίηση του περιεχομένου της βάσεως δεδομένων της. Η ίδια η εν λόγω εταιρία αναφέρει ότι δεν αντιτίθεται στην ευρετηρίαση και αναπαραγωγή του διαδικτυακού τόπου της από μηχανές αναζητήσεως γενικού περιεχομένου, όπως της Google. Τουναντίον, διευκολύνει την ευρετηρίαση αυτή, χρησιμοποιώντας στον ιστότοπό της μεταετικέτες, προκειμένου να καταστήσει ακριβέστερη την εν λόγω ευρετηρίαση και να προσελκύσει τους χρήστες που αναζητούν αγγελίες προσφοράς εργασίας μέσω των μηχανών

[43] Κατά την αιτιολογική σκέψη 47 της οδηγίας 96/9, «η προστασία με το δικαίωμα *ειδικής φύσεως* δεν πρέπει να ασκείται με τρόπο ώστε να διευκολύνει τις καταχρήσεις δεσπόζουσας θέσης [...] [και], κατά συνέπεια, οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας δεν θίγουν την εφαρμογή των εθνικών ή κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού».

[44] Απόφαση της 29ης Απριλίου 2004, IMS Health (C-418/01, EU:C:2004:257, σκέψεις 35 και 37 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[45] Πράγματι, μια τέτοια δραστηριότητα δεν έχει μεγάλη χρησιμότητα για τους χρήστες εάν στα αποτελέσματα της συγκεντρωτικής αναζητήσεως δεν εμφανίζεται ο σημαντικότερος παράγοντας της αγοράς.

[46] Βλ. σημεία 48 και 49 των παρουσών προτάσεων.

αναζητήσεως γενικού περιεχομένου. Αντιθέτως, η CV-Online αντιτίθεται στην ίδια πρακτική εκ μέρους εξειδικευμένων μηχανών αναζητήσεως, όπως της Melons, διότι ενδεχομένως αυτές ανταγωνίζονται τη δική της δραστηριότητα.

57. Δεύτερον, η CV-Online δραστηριοποιείται όχι μόνο στην κύρια αγορά των αγγελιών προσφοράς εργασίας στο διαδίκτυο, αλλά και στην παράγωγη αγορά της συγκεντρώσεως τέτοιων αγγελιών, μέσω του ετέρου ιστοτόπου της με την επωνυμία «Visidarbi.lv», ο οποίος συγκεντρώνει αγγελίες εργασίας από διάφορες πηγές, μεταξύ των οποίων και από τον ιστότοπο «CV.lv» [47]. Επομένως, είναι πιθανόν η εκ μέρους της CV-Online άσκηση του δικαιώματός της περί απαγορεύσεως της εξαγωγής και επαναχρησιμοποιήσεως του περιεχομένου του ιστοτόπου της «CV.lv», να αποσκοπεί, στην πραγματικότητα, όχι στην προστασία της επενδύσεώς της για τη βάση δεδομένων της, αλλά στον αποκλεισμό της Melons από την παράγωγη αγορά της συγκεντρώσεως αγγελιών εργασίας.

58. Προφανώς τα κριτήρια που θέτει η νομολογία του Δικαστηρίου εφαρμόζονται στο πλαίσιο του άρθρου 102 ΣΛΕΕ. Εάν η συμπεριφορά της CV-Online δεν επηρεάζει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, τότε το εν λόγω άρθρο δεν έχει εφαρμογή. Πάντως, στο άρθρο 13 της οδηγίας 96/9, γίνεται λόγος τόσο για το ενωσιακό όσο και για το εθνικό δίκαιο ανταγωνισμού. Επομένως, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, υπό το πρίσμα του λεττονικού δικαίου του ανταγωνισμού, αν η συμπεριφορά της CV-Online στοιχειοθετεί κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, το δικαστήριο αυτό θα πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να αντλήσει τις συνέπειες που συνεπάγεται μια τέτοια κατάχρηση, από την άποψη του δικαίου του ανταγωνισμού. Οι συνέπειες αυτές μπορούν, κατά την κρίση του αιτούντος δικαστηρίου, να φθάσουν μέχρι του σημείου αποστερήσεως της CV-Online από το ευεργέτημα της προστασίας βάσει του δικαιώματος ειδικής φύσεως του άρθρου 7 της οδηγίας 96/9.

Ο περιορισμός του δικαιώματος του κατασκευαστή βάσεως δεδομένων

59. Όπως προανέφερα [48], η προϋπόθεση κατά την οποία πρέπει να υφίσταται προσβολή της επενδύσεως του κατασκευαστή της βάσεως δεδομένων, κατά τη γνώμη μου, συμβάλλει στην οριοθέτηση του δικαιώματος του εν λόγω κατασκευαστή να απαγορεύει την εξαγωγή και επαναχρησιμοποίηση του συνόλου ή ουσιώδους μέρους του περιεχομένου της βάσεως αυτής. Το ίδιο ισχύει και για την ενδεχόμενη κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως, καθόσον τέτοια κατάχρηση είναι προδήλως αντίθετη προς τον σκοπό του δικαιώματος ειδικής φύσεως που καθιερώνει η οδηγία 96/9. Κατά συνέπεια, προτείνω να ερμηνευθεί το άρθρο 7, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, υπό την έννοια ότι ο κατασκευαστής βάσεως δεδομένων έχει το δικαίωμα να απαγορεύει την εξαγωγή ή την επαναχρησιμοποίηση του συνόλου ή ουσιώδους μέρους του περιεχομένου της εν λόγω βάσεως, μόνον εφόσον οι πράξεις αυτές θίγουν την επένδυσή του για την απόκτηση, τον έλεγχο ή την παρουσίαση του περιεχομένου αυτού, ήτοι θέτουν σε κίνδυνο τη δυνατότητα αποσβέσεως της επενδύσεώς του μέσω της κανονικής εκμεταλλεύσεως της επίμαχης βάσεως δεδομένων. Επιπλέον, μια τέτοια απαγόρευση δεν πρέπει να συνιστά κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσεως του κατασκευαστή της βάσεως δεδομένων στην οικεία ή σε άλλη παράγωγη αγορά. Αυτονοήτως, εναπόκειται στα αρμόδια δικαστήρια να εξακριβώσουν αν πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές.

[47] Μολονότι ο εκπρόσωπος της CV-Online, ερωτηθείς σχετικά με τον εν λόγω ιστότοπο κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, δήλωσε ότι δεν είναι εξουσιοδοτημένος να ομιλήσει σχετικά με το ζήτημα αυτό, εντούτοις από τις πληροφορίες που περιέχονται στον ιστότοπο «Visidarbi.lv» καθίσταται σαφές ότι πρόκειται για ιστότοπο συγκεντρώσεως αγγελιών εργασίας στο διαδίκτυο, ο οποίος ανήκει στην CV-Online. Η λειτουργία του εν λόγω ιστοτόπου συγκεντρώσεως περιεχομένου παρουσιάζεται λεπτομερώς από τον κατασκευαστή του στην ακόλουθη διεύθυνση: https://arkbauer.com/portfolio/building-a-brand-new-visidarbi-lv-job-portal-and-aggregator/.

[48] Βλ. σημεία 39 έως 47 των παρουσών προτάσεων.

Πρόταση

60. Κατόπιν όλων των ανωτέρω, προτείνω να δοθεί η ακόλουθη απάντηση στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija (περιφερειακό δικαστήριο Ρίγας, πολιτικό τμήμα, Λεττονία):

Το άρθρο 7, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 96/9/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαρτίου 1996, σχετικά με τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων, έχει την έννοια ότι:

– μηχανή αναζητήσεως, η οποία αντιγράφει και ευρετηριάζει το σύνολο ή ουσιώδες μέρος του περιεχομένου βάσεων δεδομένων, ελευθέρως προσβάσιμων στο διαδίκτυο, και εν συνεχεία παρέχει στους χρήστες της τη δυνατότητα να πραγματοποιούν αναζητήσεις σε αυτές τις βάσεις δεδομένων βάσει κριτηρίων σχετικών με το περιεχόμενο των βάσεων αυτών, προβαίνει σε εξαγωγή και επαναχρησιμοποίηση του περιεχομένου τους, κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, της οδηγίας 96/9.

– ο κατασκευαστής βάσεως δεδομένων έχει το δικαίωμα να απαγορεύει την εξαγωγή ή την επαναχρησιμοποίηση του συνόλου ή ουσιώδους μέρους του περιεχομένου της εν λόγω βάσεως, μόνον εφόσον οι πράξεις αυτές θίγουν την επένδυσή του για την απόκτηση, τον έλεγχο ή την παρουσίαση του περιεχομένου αυτού, ήτοι θέτουν σε κίνδυνο τη δυνατότητα αποσβέσεως της επενδύσεώς του μέσω της κανονικής εκμεταλλεύσεως της επίμαχης βάσεως δεδομένων, πράγμα που εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

Τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να μεριμνούν ώστε η άσκηση του δικαιώματος απαγορεύσεως της εξαγωγής ή της επαναχρησιμοποιήσεως του συνόλου ή ουσιώδους μέρους μιας βάσεως δεδομένων να μην καταλήγει στην εκ μέρους του κατασκευαστή της βάσεως δεδομένων κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως στην οικεία ή σε άλλη παράγωγη αγορά, κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ ή του εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού.